

ابراہیم الکونے
ترجمہ محمد علی عسگری

ادھم

www.ketab.com

ادبیات / رمان خارجی

سرشناسه: الگونی، ابراهیم، ۱۹۵۳ م.

Kuni, Ibrahim

عنوان قراردادی: ورم . فارسی

عنوان و نام پدیدآور: ورم / ابراهیم الگونی؛ مترجم محمدعلی عسگری.

مشخصات نشر: تهران: نشر فلات، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۲۱۰ ص. ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۶۲۳-۷-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: کلمات قصار عربی

موضوع: Quotations, Arabic

موضوع: نکته‌گویی‌ها و گزینه‌گویی‌ها

موضوع: Aphorisms and apothegms

شناسه افزوده: عسگری، محمدعلی، ۱۳۳۷ -، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴۰۳۳ و ۹۰/ ۴۸۹۰ PJA

رده‌بندی دیویی: ۸۹۲/۷۸۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۳۷۶۳۱

نشریات

وَرَمَ

ابراهیم الکونے
ترجمة محمد علی عسگری

طراح جلد: امیر مسعود نیایی

ویراستار زبانی و صفحه‌آرای متن: بنفشه دادفر

شمارگان: ۵۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن به صورت
کامل، یا بخشی از آن، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر، انتشار
الکترونیکی، فایل PDF) ممنوع است.

نشریات: تهران، خیابان فرجام، ابتدای گلشن شمالی

شماره ۳۵، طبقه دوم، واحد ۴. تلفن: ۷۷۷۲۴۳۷۳

www.nashrefalat.com

telegram.me/falatpub

www.instagram.com/falatpub

فهرست

۷	پیش‌گفتا
۱۳	الکونی در یک نگاه
۱۵	مصاحبه با نویسندگان
۲۳	خلعت
۳۷	بشارت
۴۷	ابلاغ
۶۱	دورفیق
۶۹	واحه
۷۵	پیشوا
۸۱	گناه
۸۹	شکار
۱۰۳	جسم
۱۱۳	معامله
۱۲۳	بازجویی
۱۳۵	قربانی
۱۴۳	دوستی
۱۵۱	حجاب
۱۵۷	ورم

۱۶۵

۱۷۳

۱۸۳

۲۰۹

حقیقت

تابوت سنگی

تحلیل رمان ورم

مجموعه آثار ابراهیم الکنونی

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

این دومین کتاب است که من از ابراهیم ال‌کونی نویسنده لیبیایی ترجمه می‌کنم. کتاب نخست «خوب به سنگ» نام گرفت که او آخر دهه هفتاد بنده آن را ترجمه و انتشارات روزگار زحمت چاپ و انتشار آن را متقبل شد. اما کتاب در هیاهوی آن روزها سیاحت و رکود دنیای هنر و ادبیات و نیز به دلیل ناشناس بودن نویسنده مترجم هردو، در ایران گمنام ماند و از آن استقبال زیادی نشد. این تجربه نشان داد هنوز باید بسیار کار شود تا مردم ما با نویسنده‌هایی از این دست آشنا شوند و به من بهانه‌ای قوی شد برای ترجمه این کتاب.

خوانندگان ایرانی عمدتاً نویسندگان عرب را نمی‌شناسند و با آثار آنها نیز انس و الفتی ندارند، به جز مواردی استثنایی مثل نجیب محفوظ که وقتی جایزه نوبل ادبیات را برد و در سطح جهانی شهرت پیدا کرد، سرچمان ایرانی به فکر ترجمه آثار او افتادند و به مرور خوانندگان داخلی نیز با بعضی از آثار او آشنا شدند. این درحالی است که می‌دانیم بین کشورهای عرب هنرمندان و نویسندگان زیادی هستند که به دلیل اشتراکات فرهنگی، سیاسی و اجتماعی گوناگون شبیه به ما فکر می‌کنند و یا اینکه دست‌کم با مشکلات و معضلاتی شبیه به ما مواجه‌اند. به عبارتی دیگر، یعنی دیدن یا

خواندن آثار این افراد مثل خواندن و دیدن آثار نویسندگان داخلی خودمان است با یک تفاوت اندک جغرافیایی و زبانی (منتقدی داخلی آثار ال‌کونی را با منیر روانی پور در ایران مقایسه کرد و اشتراکات آنها را در آورد. هرچند باید اعتراف کرد آثار ال‌کونی عمق فلسفی بیشتری نسبت به روانی پور دارند). از این رو، برای مثال شخصیت داستان‌های نویسندگان عرب، یا پرسوناژ فیلم‌های مصری یا سوری و لبنانی با شخصیت‌ها و پرسوناژهای ایرانی ردیکی فوق‌العاده‌ای دارند. فضای روستایی و شهری در کشورهای عرب مشابه همان فضا در ایران است. سرنوشت تاریخی و به خصوص اشتراکات دینی و فرهنگی فراوان در مجموع شرایطی را به وجود آورده است که گویی آنها از ما حرف می‌زنند و ما از آنها.

ابراهیم ال‌کونی، نویسنده‌ای بسیار پرکار است که تاکنون بیش از شصت کتاب تقدیم می‌آید کرده است. این کتاب‌ها شامل رمان و داستان‌های کوتاه و بلند، پژوهش‌های تاریخی و اسطوره‌شناسی و نیز نقد ادبی و فرهنگی است. او که در دوران حاکمیت سرهنگ معمر قذافی به عنوان وابسته فرهنگی این کشور، در مسکو خدمت می‌کرد، همان‌جا نیز ادبیات خواند و نخستین آثار خود را نوشت. بعد از اقامت او در تونس به سویس رفت و در آنجا اقامت گزید که هنوز هم ماکرمان جاست. طی سال‌های گذشته کشور لیبی شاهد تحولات و تغییرات مهمی بوده است. ال‌کونی بدون اینکه در هیچ یک از این حوادث دست داشته باشد فقط به عنوان یک ناظر دقیق و بی‌طرف کوشید تحولات کشورش را رصد کرده و بعد مانند حکیمی زبردست پوسته ظاهری تحولات را بشکافد، به بطن ماجرا برود و سعی کند در ورای این پوسته ظاهری کنه قضایای کشورش را کاویده و آنها را در قالب یک سری آثار ماندگار ارائه دهد. کتاب حاضر در سال ۲۰۰۸ نوشته شده است. یعنی زمانی که هنوز در لیبی انقلابی نشده و سرهنگ قذافی براریکه قدرت تکیه زده بود.

• پیش‌گفتار •

سال ۲۰۱۳ بود که مردم لیبی در اثربیک انقلاب مردمی - البته به کمک آمریکا و ناتو - موفق شدند نظام دیکتاتوری سرهنگ را سرنگون کنند. اما این پیروزی بزرگ و باورنکردنی تازه ابتدای بدبختی‌شان بود. زیرا نمی‌دانستند به جای آن نظام گذشته چه نظامی و نظامی را باید جایگزین کنند و آیا خود برای یک وضعیت جدید به اندازه کافی تجربه و آگاهی و توانایی دارند؟ همین‌ها بود که لیبی را بعد از قذافی دچار تشتت و هرج و مرج و آشوب‌های خریب سرد. تجربه تلخی که تقریباً همه انقلاب‌های موسوم به بهار عربی با آن مواجه گشت. با رفتن دیکتار، غول‌ها و جن‌ها سر برآوردند و هر قومی و قبیله‌ای منطقه‌ای را تصاحب و برای خود حکومتی دلخواه تشکیل داد. لیبی هر چند کشور پهناوری بوده و منابع غنی نفت و گاز دارد اما جمعیتی اندک و پراکنده با شدت قبایلی و قوم‌گرا و مذهبی (البته منهای بعضی شهرهای مهم و پایتخت) دارد. در حال حاضر این کشور دارای دو پارلمان، دو دولت رسمی و نیمه رسمی، چندین شبه دولت غیررسمی از اخوان المسلمین گرفته تا قبایل بدوین با داعش است. این وضعیت آشفته و خونین یک سؤال را بارها در اذهان ناظران بگذاشته که آیا دوره قذافی بهتر نبود؟ آیا دیکتاتوری مدل بهتری برای کشورهای خاورمیانه نیست؟ چه تضمینی وجود دارد که با برداشتن یکبارگی‌ها ما شاهد وضعیت بهتری باشیم و... از این پرسش‌های بی‌شماره به پاسخ.

موضوع این کتاب همین معمای «قدرت» و ارتباط آن با انسان است. سو و جامعه از سوی دیگر است. ظاهر داستان بسیار ساده است. یک پوستین جادویی وجود دارد که هر کس آن را پوشید از امکاناتی برخوردار می‌شود. جالب اینکه فرد به قدرت رسیده پیش از این اتفاق تقریباً هیچ نداشت و در یک یأس کامل بود. به طوری که می‌رفت تا به دلایل همه ناکامی‌هایش خودکشی کند (مگر صدام حسین، قذافی و... بسیاری از دیکتاتورهای خاورمیانه تجربه‌ای جز این داشتند؟؟) و بعد ناگهان شاهین بخت و اقبال

روی شانه هایش نشسته و او را به حاکمی قدرتمند تبدیل می‌کند. داستان از یک قصر شروع می‌شود و به بخش زیرین همان قصر نیز ختم می‌شود. جایی که باید دیکتاتور را به گور سپرد. داستان به شیوهٔ رئالیسم جادویی روایت می‌شود و در کل رمان سبک و سیاقی فلسفی و راز آلود دارد. نام هر بخش برای خود معنای خاصی دارد مثل شکار، حقیقت، تابوت سنگی و... در هر بخش ما با یک اتفاق خارق العاده طرف می‌شویم. در طول رمان بارها ما شاهد گفت‌وگوهای نفس‌گیر بین شخصیت‌های اصلی هستیم. در هیچ صحنه‌ای نیست که نویسنده با نشر شگفت‌انگیز و شاعرانه خود کلمه‌ای قصاص یا پندی شعرگونه را تحویل مخاطب ندهد. الکونی در این داستان نیرماندگار کارهایش پیوسته با واقعیت و مجاز بازی می‌کند و انسان را در مرز بین اسطوره‌ها و واقعیت‌ها معلق نگه می‌دارد. در همه جای رمان باید به دنبال رازها بود. رازی که اگر گشوده نشود خواننده از سطح ظاهری داستان پا فراتر نرفته و نابینا از عمده‌ترین لذایذ اثر که مربوط به مفاهیم و معانی درجه دوم و سوم اثر می‌شود غافل می‌ماند.

گره اصلی داستان در جایی است که می‌خواهند این قدرت اعطا شده را پس بگیرند. آن هم قدرتی که به دلایلی حالت تنگی پیدا کرده است. اما چه کسی حاضر است قدرت خود را از دست بدهد یا به صورت داوطلبانه از آن کناره‌گیری کند؟ شخصیت‌های اصلی داستان عبارتند از آسانای، (به معنای کافر زیرا با انحصار قدرت مرتکب کفر شده و پا جای پای خداوند گذاشته است)، فرستاده یا رسول که از نزدیک پیوسته می‌آید و وظیفه‌اش پیام‌رسانی، اعطای قدرت و در نهایت استیضاح و پس گرفتن این قدرت است، شخص پیشوا همیشه در حجاب است و حتی برسر بودن یا نبودن او سال‌هاست بحث‌ها در جریان بوده و در نهایت مردم فضای داستان فضایی کویری است و اساساً باید الکونی را نویسنده برجستهٔ این سبک داستانی یعنی «ادبیات کویر» دانست. ماجراها همه در صحرا

• پیش‌گفتار •

می‌گذرد. آن وسعت بی‌کران و مملو از راز و سکوت و فاجعه و اسطوره‌های شگفت‌انگیز، در جای جای آثار الکونی می‌توان توصیفات بی‌نظیر او را درباره فضای کویر مشاهده و حس کرد. داستان، گویی در فضایی بی‌مکان و زمان روایت می‌شود و بیشتر به افسانه‌ها و اسطوره‌ها پهلومی زند. این در حالی است که نویسنده قراین و شواهدی در اختیار خواننده می‌گذارد تا خواننده بتواند به راحتی داستان را به واقعیت روزمره زندگی خود یا جامعه‌اش گره بزند و به جای درگیر شدن با جنگ‌های حیدری نعمتی و دست‌چندم به عمیق‌تر شدن فرو رود و آن چیزهایی را مشاهده کند که غالباً از نگاه‌ها دور می‌ماند. در اینجا هست که داستان ابعادی فلسفی پیدا می‌کند و خواننده خود را با سستی انسان، گناه نخستین، مسئله مرگ و معنای زندگی روبرو می‌کند. کتاب «الورم» می‌توانست با عنوان‌های دیگری از جمله «پوستین شر» «حرقه در» یا «در چنبره ابلیس» ترجمه شود، اما ترجیح داده شد با همان معنای فارسی «رم» برگردانده شود. همین شیوه در سایر نقاط رمان نیز رعایت شده است تا با معادل‌سازی‌های غیرضرور به اصل فضای داستان لطمه‌ای وارد نشود. پنهان نمی‌کنم که ترجمه این اثر به دلیل همان راز آلودگی متن بسیار دشوار بود. همین جا باید اعتراف کرد به رغم چندین بار ویرایش هنوز خالی از نقص باقی نیست. سال‌ها پیش این کتاب به زبان آلمانی ترجمه و منتشر شد که مناسبت آن در بخش مصاحبه با نویسنده آمده است. شرح کوتاهی از زندگی نویسنده و دنبالش مصاحبه‌ای به مناسبت ترجمه کتاب به زبان آلمانی آمده است که در آن نویسنده از محتوای همین اثر و انگیزه‌هایش می‌گوید و به خصوص در آن از معنای سمبلیک اسامی شخصیت‌های داستان گره می‌گشاید. در پایان بخشی از یک مقاله به قلم صلاح‌الدین عبدی از عربی به فارسی برگردانده و آورده شده است که در آن سبک هنری داستان و رم تحلیل می‌شود. در انتهای کتاب نیز فهرستی از آثار الکونی ارائه شده است. امید که این همه

• ورم •

بتواند اندکی بیشتر رضایت خوانندگان فارسی زبان را فراهم و با آثار این نویسنده خاص لیببایی آشنا کند.

از جناب آقای محمد هادی آریا پزوه و سایر همکارانشان که زحمت چاپ این اثر را متقبل شده اند، صمیمانه تشکر می کنم.

محمد علی عسگری

۹۶/۴/۱۰

www.ketab.ir